

**ХАРКІВСЬКА ОБЛАСНА РАДА
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКА ОБЛАСНА
МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»**

**ІНСТРУКЦІЯ №____
ДЛЯ ВІДПОВІДАЛЬНОЇ ОСОБИ,
ЯКА СУПРОВОДЖУЄ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ
НА МАСОВИЙ ЗАХІД ЗА МЕЖАМИ ЗАКЛАДУ**

Харків

2025

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Наказ КЗ «Харківська обласна МАН»

від _____ 20 ____ р. № _____

ІНСТРУКЦІЯ
для відповідальної особи, яка супроводжує здобувачів освіти
на масовий захід за межами закладу

1. Загальні положення

1.1. Ця інструкція є нормативним документом у межах Комунального закладу «ХАРКІВСЬКА ОБЛАСНА МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ», її положення чинні для педагогічних працівників, які супроводжують здобувачів освіти для участі в заході, який проводиться за межами закладу.

1.2. Здобувачі освіти запрошуються до участі в такому масовому заході, місце проведення якого передбачає безпеку перебування в ньому.

1.3. Відповідальність за дотримання правил безпеки та збереження здоров'я та життя здобувачів освіти покладається на працівника наказом по закладу.

1.4. Керівник групи повинен вжити заходів для збереження життя і здоров'я здобувачів освіти та власного життя й не ставити власними діями під загрозу життя і безпеку інших людей.

1.5. Відповідальний зобов'язаний вести постійний візуальний нагляд за здобувачами освіти.

1.6. Керівник групи повинен бути на зв'язку з адміністрацією закладу, мати заряджений мобільний телефон, повербанк та контактні номери телефонів батьків або вчителів загальноосвітніх закладів.

2. Вимоги безпеки перед початком проведення заходу

2.1. Кількість здобувачів освіти, які беруть участь у заході, не повинна перевищувати 25 осіб на одного супроводжувача із дорослих. Організатори заходів можуть встановлювати свою кількість супроводжувачів, зокрема для супроводу групи дітей в інші міста передбачений один супроводжувач на 5 дітей.

2.2. Перед проведенням кожного заходу за межами закладу здобувачі освіти проходять цільовий інструктаж (реєстрація інструктажу проводиться в спеціальному журналі, де ставляться підписи керівника групи та здобувачів

освіти). Під час інструктажу здобувачі освіти ознайомлюються із загальною характеристикою об'єкта, де проводиться захід, із маршрутом та видом транспорту, яким вони прибувають до місця проведення заходу і в зворотному напрямку, правилами безпеки, яких необхідно дотримуватися в дорозі та під час проведення заходу.

2.4. Перед проведенням заходу відповідальна особа інформує здобувачів про те, що вони повинні бути відповідно одягнені (до погоди й дрескоду) й не мати при собі предметів, що створюють небезпеку під час проведення заходу.

2.3. Відповідальна особа, вирушаючи в путь, повинна мати дорожню аптечку першої допомоги.

2.5. Перед відправленням на проведення заходу здобувачі освіти проходять перекличку, керівник групи відмічає присутніх у відповідних списках або журналі. Друга перекличка і відмітка присутніх проводяться після прибуття на місце проведення заходу.

3. Вимоги безпеки під час доправлення на місце проведення заходу

3.1. Доправлення здобувачів освіти здійснюється групами під керівництвом дорослих, призначених наказом по закладу.

3.2. Якщо доправлення здійснюється *пішки (колонною)*:

- група має рухатися тротуарами або узбіччям назустріч руху транспорту;
- попереду і позаду колони повинні бути супроводжувачі з відповідними сигнальними прапорцями;
- перехід проїжджої частини дозволяється лише у встановлених місцях після повної зупинки транспортних засобів.

3.3. Якщо для доправлення здобувачів освіти до місця проведення заходу використовується *громадський транспорт*, посадку дітей здійснюють групами під керівництвом дорослих, які залучені наказом по закладу для проведення заходу. При цьому в транспортні засоби входять спочатку здобувачі освіти, а потім керівник групи. У такому самому порядку здійснюється висадка дітей із транспортного засобу.

3.4. Можна перевозити дітей до місця заходу також на спеціально виділених транспортних засобах. Для цього дозволяється використовувати орендовані екскурсійні автобуси із залученням машин супроводу із МВС. Перевезення здобувачів освіти на відкритих вантажних машинах забороняється.

3.5. Під час використання громадського чи орендованого **автотранспорту** відповідальна особа зобов'язана:

- стежити за тим, щоб діти не виступали за межі транспортного засобу, не висувалися з вікон та не відчиняли двері під час руху;
- забезпечити, щоб усі проходи в транспорті були вільними від багажу;
- заборонити дітям відволікати водія, вставати з місць або ходити по салону під час руху транспортного засобу.

3.6. Під час **перебування на залізничному вокзалі та в потязі** відповідальна особа повинна:

- організувати групу на пероні в безпечній зоні (подалі від краю платформи) та не допускати самовільного залишення місця збору;
- розмістити дітей на їхніх місцях, перевірити надійність закріплення багажу на верхніх полицях та провести інструктаж щодо правил поведінки в потязі;
- слідкувати, щоб діти не виходили в тамбур без супроводу, вихилялися з вікон або самостійно переходили між вагонами.

3.7. Після прибуття на місце проведення заходу відповідальна особа зобов'язана знову зробити перекличку.

4. Вимоги безпеки під час проведення заходу

4.1. Після прибуття на місце проведення заходу відповідальна особа має чітко визначити межі території, яку дітям заборонено залишати без дозволу.

4.2. Відповідальна особа, заздалегідь проінструктувавши, має здійснювати нагляд за тим, щоб здобувачі освіти:

- дотримувалися правил та організаційних інструкцій установи (музею, університету, лабораторії тощо);
- самовільно не чіпали обладнання, експонати, електричні прилади або хімічні реактиви без дозволу відповідних працівників, не користувалися відкритим вогнем (сірниками, запальничками), не приносили на захід легкозаймисті або вибухонебезпечні предмети;
- під час перебування на відкритих майданчиках не ходили босоніж, не розпалювали багаття, не чіпали підозрілі предмети, невідомі рослини, гриби, не контактували з тваринами.

4.3. Відповідальна особа дотримується сама й відповідає за дотримання здобувачами освіти питного режиму та харчової безпеки:

- слід заздалегідь брати із собою питну воду в плящі або організовується забезпечення питного режиму, забороняється пити воду з відкритих водойм;

- категорично забороняється купівля продуктів, що швидко псуються, у стихійних місцях торгівлі та вживання неперевічених продуктів.

5. Вимоги безпеки після закінчення заходу

5.1. Після закінчення заходу, перед відправленням у зворотній шлях до закладу або відпусканням додому, здобувачі освіти перевіряються за списком.

5.2. Після повернення з іншого міста відповідальна особа передає дітей батькам на вокзалі або в КЗ «Харківська обласна МАН».

6. Дії відповідальної особи в разі повітряної тривоги або інших загроз воєнного характеру

6.1. У разі отримання сигналу «Повітряна тривога» (через мобільні додатки, сирени або гучномовці), відповідальна особа зобов'язана розпочати евакуацію здобувачів освіти до найближчої захисної споруди (укриття).

6.2. Якщо сигнал застав групу під час руху в громадському або орендованому транспорті, необхідно:

- вимагати від водія зупинити транспортний засіб на найближчій зупинці або у безпечному місці;
- організовано вивести дітей із транспортного засобу;
- швидко дістатися найближчого підземного переходу, станції метро або облаштованого укриття.

6.3. Під час переміщення до укриття відповідальна особа повинна:

- зберігати спокій та вживати заходів для запобігання паніці серед дітей;
- тримати групу компактно, не допускаючи розходження дітей у різні боки;
- здійснювати постійний візуальний нагляд за кожним здобувачем освіти.

6.4. Після прибуття до захисної споруди відповідальна особа зобов'язана:

- провести перекличку та перевірити наявність усіх дітей згідно зі списком;
- розмістити групу у відведеному місці укриття;
- заспокоїти дітей та надати базову психологічну підтримку в разі стресової ситуації, використовуючи техніки стабілізації дихання або відволікання уваги;
- негайно повідомити керівництву закладу про місцезнаходження групи та стан дітей.

6.5. Залишати укриття дозволяється лише після офіційного сигналу «Відбій повітряної тривоги». Перед виходом із захисної споруди відповідальна особа має повторно перевірити присутність усіх дітей за списком.

6.6. У разі, якщо повітряна тривога має затяжний характер, батьки (або їхні законні представники) мають право забрати дитину безпосередньо з укриття.

6.7. У разі початку раптового обстрілу (якщо поблизу немає капітальних споруд), відповідальна особа повинна наказати дітям негайно лягти на землю в заглибленнях (канава, яма, за високим бордюром) обличчям донизу, закривши голову руками.

7. Вимоги безпеки в аварійних ситуаціях

7.1. До аварійних ситуацій відносять травмування, виникнення пожежі, ураження електричним струмом, раптове погіршення кліматичних умов. Аварійна ситуація може виникнути в разі дорожньо-транспортної пригоди, протиправних дій сторонніх осіб.

7.2. Про будь-яку аварійну ситуацію слід негайно повідомити керівництво навчального закладу.

7.3. У разі виникнення пожежі (чи загоряння) необхідно вжити заходів щодо евакуації дітей із приміщення відповідно до плану евакуації, у разі потреби звернутися по допомогу до інших працівників; негайно повідомити пожежну охорону за телефоном 101.

7.4. У разі травмування дитини або супроводжувача необхідно звернутися до задіяного в організації заходу медичного персоналу; якщо такого не передбачено, то слід викликати швидку медичну допомогу за телефоном 103 і своєчасно надати першу (домедичну) допомогу.

7.5. Надання домедичної допомоги потерпілому.

Схема послідовності надання домедичної допомоги:

1. Вивести потерпілого з місця, де стався нещасний випадок.
2. Надати потерпілому найбільш зручне положення, що забезпечує спокій.
3. Визначити вид травми (перелом, поранення, опік тощо).
4. Визначити загальний стан потерпілого, встановити, чи не порушені функції життєво важливих органів.
5. Вжити необхідних заходів:
 - зупинити кровотечу;
 - зафіксувати місце перелому;

- вжити реанімаційних заходів: штучне дихання, зовнішній масаж серця;
- обробити ушкоджені частини тіла.

6. Водночас із наданням домедичної допомоги необхідно викликати швидку допомогу або підготувати транспорт для відправки потерпілого до найближчої медичної установи.

7. Повідомити адміністрації навчального закладу про те, що трапилося. Важливо знати обставини, за яких сталася травма, умови спричинення, годину й навіть хвилини, особливо, коли потерпілий знепритомнів.

У разі різкого порушення або відсутності дихання, зупинки серця негайно зробити штучне дихання та зовнішній масаж серця й викликати за телефоном 103 швидку медичну допомогу.

Надання першої допомоги, коли уражено електричним струмом:

Перш за все слід якнайшвидше звільнити потерпілого від дії струму: вимкнути рубильник або викрутити запобіжник; вимкнути мережу живлення; сухою палицею відкинути від потерпілого провід, який знаходиться під напругою, відтягти потерпілого від електричних проводів, від струмопровідних частин установки.

За наявності напруги в установках до 1000 В можна взятися за сухий одяг потерпілого, не торкаючись відкритих частин тіла. Слід користуватися гумовими рукавичками або намотати на руку шарф, прогумований плащ тощо. Рекомендується стати на ізолюваний предмет (на суху дошку, на згорток сухого спецодягу).

У разі судомного обхвату потерпілим електричного проводу, який знаходиться під напругою, вивільнити від проводу руки потерпілого послідовним відгинанням окремих пальців. Працівник, який надає допомогу, повинен бути в діелектричних рукавицях і перебувати на ізолювальній від землі основі.

Коли напруга в електричних установках понад 1000 В, рятувальник повинен одягти діелектричні боти, рукавиці й діяти діелектричною штангою. Якщо потерпілий у свідомому стані, його кладуть у зручне положення, накривають теплим покривалом і залишають у стані спокою до прибуття лікаря.

Якщо після звільнення потерпілого від дії струму він не дихає, то потрібно негайно зробити штучне дихання й непрямий (зовнішній) масаж серця. Найбільш ефективним методом штучного дихання є «з рота в рот» або «з рота в ніс». Робиться це в такий спосіб: стають з лівого боку від потерпілого, підкладають під його потилицю ліву руку, а правою тиснуть на його лоб. Це

забезпечить вільну прохідність гортані. Під лопатки потерпілому кладуть валик зі скрученого одягу, а рот витирають від слизу. Зробивши 2-3 глибоких вдихи, особа, яка надає допомогу, вдуває через марлю або хустку повітря зі свого рота в рот або ніс потерпілого. Особа, яка надає допомогу, під час вдування повітря через рот закриває пальцями ніс потерпілого, а під час вдування через ніс потерпілому закривають рот.

Після закінчення вдування повітря в рот чи ніс потерпілому дають можливість вільного видиху. Частота вдування повітря потерпілому повинна бути 12-13 разів на хвилину.

За відсутності дихання й пульсу потерпілому потрібно разом із штучним диханням робити масаж серця в такий спосіб: потерпілого кладуть на спину на підлозі, звільняють грудну клітку від одягу. Особа, яка надає допомогу, знаходиться з лівого боку від потерпілого, долонями двох рук натискає на нижню частину грудної клітки потерпілого з силою, щоб змістити її на 3-4 см. Після кожного натискання потрібно швидко забирати руки з грудної клітки, щоб дати можливість їй випростатися. У такій ситуації операції чергуються. Після 2-3 вдувань повітря роблять 4-6 натискань на грудну клітку. Для перевірки появи пульсу масаж припиняють на 2-3 секунди. Перші ознаки того, що потерпілий опритомнів: поява самостійного дихання, зменшення синюватості шкіри та поява пульсу.

Констатувати смерть має право лише лікар.

Надання першої допомоги за наявності поранення й кровотечі:

Перша допомога зводиться до обережного накладання на рану індивідуального пакета. При цьому мити рану водою, змивати кров з рани забороняється.

Якщо індивідуального пакета немає, для перев'язування використовується чистий носовик або серветка. У цьому випадку приготувану для перев'язування тканину змочіть йодом так, щоб пляма йоду трохи перебільшувала розміри рани.

У разі кровотечі необхідно підняти поранену кінцівку, закрити рану перев'язувальним матеріалом і притиснути ділянку біля неї на 4-5 хв., не торкаючись рани пальцем. Після цього рану треба забинтувати. Якщо кровотеча триває, слід вдатися до здавлювання кровоносних судин за допомогою згинання кінцівки в суглобах, притискування кровоносних судин пальцями, джгутом чи закруткою.

Під час накладання джгута спочатку місце накладання обгортають м'яким матеріалом (тканиною, ватою тощо). Потім джгут розтягують і туго

перетягують ним попередньо обгорнуту ділянку кінцівки доти, поки не припиниться кровотеча.

За відсутності гумової трубки або стрічки, що розтягується, для джгута застосовують інші матеріали (мотузку, ремінь, рушник тощо). У цьому випадку такий джгут зав'язують вузлом на зовнішньому боці кінцівки й використовують як закрутку. У вузол просувають важіль (паличку, металевий стержень), яким закручують закрутку до припинення кровотечі. За годину після накладання джгута його попускають на 5-10 хв., щоб уникнути омертвіння знекровленої кінцівки. На поранені великі судини шиї та верхньої частини грудної клітки джгут не накладається. Кровотеча зупиняється натисканням пальцем на уражену судину в самому місці поранення. За наявності сильної кровотечі необхідно терміново викликати лікаря.

Перша допомога, коли є переломи, вивихи, забиття, розтягнення зв'язок, суглобів:

Необхідно передусім подбати про зручне положення потерпілого, яке виключає рухи пошкодженої частини тіла. Це досягається накладанням шини, а за її відсутності можна використати палиці, дошки, фанеру тощо. Шина має бути накладена так, щоб надійно імібілізувала два сусідні з місцем ушкодження суглоби (вище і нижче), а якщо перелом плеча чи стегна, - то три суглоби. Накладають шину поверх одягу або кладуть під неї щось м'яке - вату, шарф, рушник. Шина повинна бути накладена так, щоб центр її знаходився на рівні перелому, а кінці накладалися на сусідні суглоби по обидва боки перелому. Фіксація відкритого перелому вимагає дотримання додаткових умов. Щоб уникнути забруднення рани, необхідно змастити поверхню шкіри навколо рани йодом, попередньо зупинивши кровотечу, і накласти стерильну пов'язку.

Особливо небезпечні травми хребта. У таких випадках необхідно обережно, не піднімаючи потерпілого, підсунути під його спину дошку, щит, двері тощо.

Перелом ребер: необхідно міцно забинтувати груди або стягнути їх рушником під час видиху.

Ушкодженні тазу: обережно стягнути його широким рушником, покласти на тверді носі, а під зігнуті й розведені колінні суглоби підкласти валик.

Переломи і вивихи ключиці: у підм'язову западину кладуть вату або інший матеріал, згинають руку в лікті під прямим кутом і прибинтовують її до тулуба. Рука нижче ліктя повинна перебувати в косинці, яку підв'язують до шиї.

Переломи і вивихи кисті та пальців рук: кисть руки з вкладеним у долоню жмутом вати, бинта (пальці зігнуті) прикладають до шини, яка повинна починатися біля середини передпліччя й закінчуватися біля кінців пальців, опісля перебинтовують.

Розтяг зв'язок суглобів: підняти хвору кінцівку догори, накласти холодний компрес та тісну пов'язку, забезпечити спокій до прибуття лікаря.

Забиття: забезпечити потерпілому повний спокій, накласти на місце удару холодний компрес; на синці не слід класти примочки, місце удару змастити йодом і накласти пов'язку.

Перша допомога у разі опіків, теплових ударів:

Надаючи першу допомогу за наявності ознак теплового удару, опіків, слід швидко припинити дію високої температури. Це особливо важливо, коли зайнявся одяг і коли опіки спричинені рідиною через одяг. У першому випадку необхідно загасити полум'я: на людину, яка горить, накинути будь-яку цупку тканину й щільно притиснутим її до тіла. Тліючий одяг знімають або обливають його водою.

Якщо одяг потрапив під надто гарячу воду, його також необхідно облити холодною водою або зірвати. Швидке занурення обпеченого обличчя в холодну воду зменшує біль й силу опіку.

Місце опіків кислотами ретельно промивають струменем води протягом 10-15 хв. Обпечене місце промити 5 % розчином перманганату калію, або 10 % розчином питної соди (одна чайна ложка на склянку води). На місце опіку накладають бинт. Місце опіків їдкими лугами (каустичною содою, негашеним вапном) промивають проточною водою протягом 10-15 хв, потім слабким розчином оцтової кислоти. Місце опіків накривають марлею.

Опіки бувають трьох ступенів. Опіки першого ступеня: виникає почервоніння, припухлість шкіри; уражені місця обробляють спиртом, накладають примочки з розчину перманганату калію й забинтовують. Більш тяжкі опіки II і III ступенів: обпечені місця спочатку звільняють від одягу, накривають стерильним матеріалом, зверху накладають шар вати й забинтовують. Після перев'язування потерпілого направляють у лікарню. За опіків не слід розрізати пухирів, видаляти смолистих речовин, що прилипли до обпеченого місця, віддирати шматків одягу, які прилипли до рани.

За наявності різних ознак теплового або сонячного удару потерпілого негайно виводять на свіже повітря або в тінь, потім його кладуть, розстібають одяг, що стискає, на голову і на серце кладуть холодні компреси, дають пити у великій кількості холодну воду, у тяжких випадках потерпілого обливають холодною водою.

Якщо дихання припинилося або утруднилося, до прибуття лікаря потерпілому роблять штучне дихання.

Перша допомога в разі переохолодження, обмороження:

Обмороження виникає за місцевої дії холоду на тіло. Холод, діючи на судини, спричиняє їх звуження, унаслідок чого відбувається недостатнє кровопостачання певної ділянки тіла, що проявляється у зблідненні шкіри. Якщо вчасно не буде надано першу допомогу, то це може спричинити відмирання тканини.

Розрізняють три ступені обмороження: I - побіління й втрата чутливості; II - почервоніння й поява «пухирів»; III - омертвіння тканин, які набувають буро-червоного кольору.

Обмороження I ступеня: слід розтерти обморожені місця тіла сухою теплою тканиною до почервоніння. Обмороження II і III ступенів: накласти стерильні сухі пов'язки й забезпечити негайну доставку потерпілого до лікарні.

За легкого ступеню переохолодження тіло розігрівають розтиранням, дають випити кілька склянок теплої рідини. За середнього й важкого ступенів - тіло енергійно розтирають вовняною тканиною до почервоніння шкіри, дають багато пити.

Перша допомога людині, яка отруїлася:

Причиною отруєння є проникнення в організм людини різних токсичних речовин. Захворювання починається через 2-3 год, інколи через 20-26 год.

За харчового отруєння потерпілому кілька разів промивають шлунок (примушують випити 1,5-2 л води, а потім викликають блювання подразненням кореня язика) до появи чистих промивних вод. Можна дати 8-10 таблеток активованого вугілля. Потім дають багато чаю, але не їжу. Якщо після отруєння пройшло 1-2 год., і отрута надходить вже із шлунку до кишківника, то викликати блювання даремно. У такому випадку необхідно дати потерпілому проносне (2 столові ложки солі на 1 склянку води). Для зменшення всмоктування отрути слизовою оболонкою шлунково-кишкового тракту потерпілому можна дати розведені крохмаль або молоко.

Щоб запобігти зупинці дихання й кровообігу, необхідно постійно спостерігати за потерпілим.

Як діяти за харчового отруєння:

- за перших ознак харчового отруєння треба звернутися до лікаря або викликати швидку допомогу;

- якщо є підозра, що отруєння спричинили гриби, негайно викликати швидку допомогу - кожна хвилина дорога;
- до прибуття лікарів бажано промити шлунок, а потім випити води або несолодкого чаю.

Перша допомога за наявності ураження хімічними речовинами:

- якщо хімічна речовина рідка, її треба негайно змити проточною водою протягом 15-30 хв;
- якщо хімічна речовина потрапила в очі, слід промивати їх холодною водою протягом 15-30 хв. Око треба розплющити, а струмінь води спрямовувати до його внутрішнього куточка;
- якщо речовина суха, її треба струсити чи зняти сухою ганчіркою (і ніколи не здувати, щоб порошок не потрапив в очі);
- тільки після цього уражене місце промивають водою;
- дію деяких хімічних речовин можна знешкодити: місце, обпечене оцтовою есенцією, можна обробити мильною водою чи слабким розчином харчової соди (1 чайна ложка на склянку води), а якщо опік спричинено засобом для чищення каналізаційних труб, знадобиться розчин лимонної кислоти (1/2 чайної ложки на склянку води) чи розведений наполовину харчовий оцет;
- діти і люди похилого віку потребують негайної госпіталізації навіть за незначного ураження хімічними речовинами;
- за перших ознак отруєння слід викликати швидку допомогу;
- до лікарні треба взяти посуд та етикетку від хімічної речовини, яка викликала отруєння.

РОЗРОБЛЕНО:

Заступник директора
з навчально-виховної роботи,
голова ПК

Ганна ЛІСОВСЬКА

ПОГОДЖЕНО:

Інженер з охорони праці

Марина БРОЛЬ